

Skönstaholm

FÖRSLAG TILL UPPRUSTNING AV
ETT BOSTADSOMRÅDE FRÅN FOLKHEMMET

GESTALTNINGSPROGRAM
2011.12.22

LANDSKAPSLAGET AB

LANDSKAPSLAGET AB

Inledning Skönstaholm

INLEDNING

Skönstaholm ligger i Hökarängen i södra Stockholm. Området byggdes mellan 1950 och 1952 och har varit hyresrätter fram till 2010 då Bostadsrättsföreningen Skönstaholm bildades. Området består av radhus med 150 lägenheter placerade i naturskönt landskap med höglänt tallskog i nordost och ädellövskog i sydväst. I söder finns lägre belägna öppna ängspartier.

Skönstaholm har ett stort kulturhistoriskt värde som ett mycket välbevarat område planerat och gestaltat av välrenommerade arkitekter och landskapsarkitekter på 1950-talet. Arkitekterna skapade ett område med en stark identitet och en mycket hög boendekvalitet som består än idag. Det är viktigt att de stora värden som Skönstaholm besitter bevaras och vårdas även i framtiden.

MÅL

- Bevara Skönstaholms kulturhistoriska värde som ett arkitektoniskt tidsdokument från 1950-talet.
- "Odling" Skönstaholms särart och speciella karaktär.
- Ta till vara och framhäva de kvaliteter som finns i området.
- Skapa ett välfungerande och attraktivt bostadsområde för de boende i alla åldrar.

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

OMFATTNING

Gestaltningssprogrammet behandlar det övergripande landskapet med de karaktärgivande stora strukturerna samt en mer detaljerad nivå som omfattar skötsel, vård och förnyelse av befintligt växtmaterial, upprustning av gångstråk och platser samt utrustningen i området.

Inför ett genomförande av programmets riktlinjer och förslag behöver mer detaljerade bygghandlingar och åtgärdsprogram tas fram.

Uppdraget har utförts av Bibbi Leine, Åsa Setterby Modéus, Charlotta Löfstedt och Johanna Ronnheden på Landskapslaget under hösten 2010 och våren 2011. Beställare är Bostadsrättsföreningen Skönstaholm.

Lekande barn i det nybyggda Skönstaholm. Foto: Bengt Nyberg.

Historia

Från 1950 till idag

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

Rundelns betydelse som samlingsplats. Till vänster det första midsommarfirandet i grannskapet, år 1952. Till höger grillning och umgänge en sommarkväll på 90-talet, på samma plats. Ur boken Skönstaholm.

KORT OM SKÖNSTAHOLMS HISTORIA

I nordöstra Hökarängen ligger radhusområdet Skönstaholm som byggdes 1950-52 efter ritningar av arkitekterna Nils Sterner och Erik F. Dahl vid husbyggnadsavdelningen på Stockholms stads fastighetskontor. För markplaneringen stod landskapsarkitekterna Walter Bauer och Erik Anjou. För kommunens mark, områdets torg och damm, ansvarade landskapsarkitekten Erik Glemme.

Arkitekterna hade som utgångspunkt att anpassa husen efter den rådande terrängen och kämpade för att Skönstaholm inte skulle bli en genomfart utan sitt eget område. De strävade efter omväxling i stadsbilden genom att planera ett spel mellan öppet och slutet. Området har en skyddad karaktär mot norr och nordost, i kontrast mot den öppenhet som råder i söder. I Skönstaholm byggdes nio olika lägenhetstyper i typiskt folkhemsarkitektur. Arkitekterna hade stark ambitionsnivå i uppförandet av området vilket kan ses i utformningen av detaljer som trapppräcken och öppna spisar mm.

Landskap och växtmaterial

När utemiljön planerades i Skönstaholm studerade landskapsarkitekterna noga befintliga karaktärer och platsens förutsättningar då det gäller topografi och vegetation. Berg i dagen, naturmark och enskilda träd bevarades och blev en viktig del av utemiljön. Växtmaterialet valdes med omsorg om plats, karaktär och läge. "Vilda" arter planterades uppe på berget i nordost och kulturväxter nere på åkern i söder. Det planerades in snabbväxande grönska för omgående resultat. En mycket stor mängd fruktträd, träd, buskar och klättrväxter av flera arter planterades.

Varje radhuslänga fick sin egen karaktär av ett enhetligt buskmaterial. Därtill föreslogs en solitär buske eller ett mindre träd vid uteplatserna och ett flertal klängväxter. Klängväxter fanns överallt i området, på skärmar mellan uteplatserna, vid entréerna på fasaderna och på de flesta gavlarna till husen. En prunkande och lummig grönska eftersträvades.

Markmaterial

Bilvägar och trottoarer bestod ursprungligen av grus och parkeringsplatserna vilka anlades med begagnad storgatsten. Gångvägarna mellan husen var grusade med olika bredd på friser och kanter av storgatsten. Trappvägarna var grusade med en kantsten av granit. Uteplatserna och entrévägarna till husen var planerade att anläggas med skiffer, storgatsten och röd kalksten. Detta genomfördes aldrig på grund av besparingar och blev istället utbytt till grus och betongsten.

Platser

Både landskapsarkitekterna Bauer och Anjou samt Glemme gjorde utformningar till Skönstaholms torg, men eftersom torget låg på kommunens mark var det Glemmes förslag som blev genomfört. En kvadratisk rutmönstrad torgyta ligger närmast Skönstaholms gemensamma lokal, I anslutning till denna har en liten "finpark" anlagts som domineras av en oval avsmalnade damm kantad med perenn- och buskplanteringar. Bauer och Anjous förslag bestod av ett strikt rutmönstrat torg med en liten damm i mitten.

En väl tilltagen cirkulär grusad yta anlades i områdets södra del, i anslutning till de öppna och lägre belägna ängsyterna. Den cirkulära ytan är en viktig del i planen för området. Radhuslängorna är här placerade så att det skapas stråk och siktlinjer som pekar mot denna rundel samt mot de öppna ängarna i söder. Platsen har kommit att bli en central och flitigt använd samlingsplats för de boende.

I Skönstaholm planerades det in 15 stycken lekplatser. En av Skönstaholms målgrupper var barnfamiljen. Varje lekplats hade en egen unik utformning med en stark anknytning till platsen samt en specifikt utformad utrustning, som sandlådor, bänkar och bakkbord. Ofta utnyttjades platsens befintliga kvaliteter som t.ex en bergknalle som gav rygg och skapade rumslighet till platsen. Sittbänkar fästes då i berget och gav på så sätt platsen en naturlig förankring i landskapet. Lekplatserna var grusade med en ram av storgatsten eller natursten.

Historia

Från 1950 till idag

SAMHÄLLSFÖRÄNDRINGAR OCH SLITAGE UNDER 60 ÅR

Skönstaholm har brukats i cirka 60 år och under tidens gång har slitage, renoveringar och nya behov bidragit till förändringar av den ursprungliga utformningen. En stor förändring i hela samhället sedan 1950-talet, som också påverkat Skönstaholm, är den ökade bilismen. De flesta hushåll har idag en bil och flera har två, vilket framförallt ökar behovet av parkeringsplatser. Redan på 1950-talet planerades en större, samlad parkeringsplats norr om området, men denna blev aldrig byggd. Området har fått fler parkeringsplatser längs Söndagsvägen och Skönstaholmsvägen med tiden, men många fler skulle behövas. Flera boende parkerar bilen intill sina hus, där det är möjligt. Idag innebär det stora antalet parkerade bilar och trafiken en påtaglig förändring av områdets karaktär. Förslagsvis görs en översyn av parkeringsplatserna i området, med hänsyn till områdets karaktär.

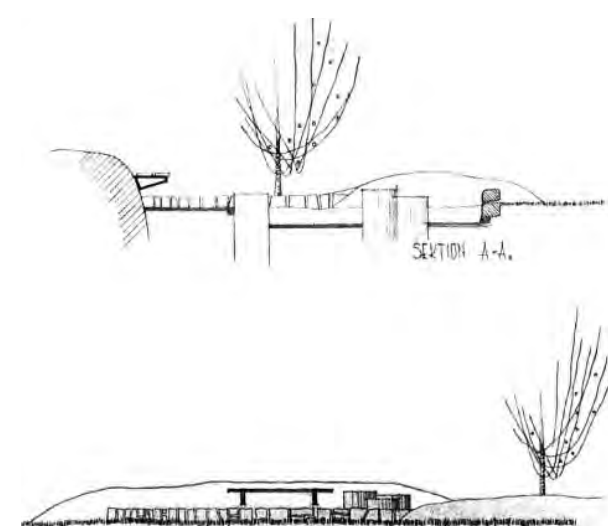
Bilismen och det ökande kravet på framkomlighet har kanske medfört att asfalt har blivit rådande på de hårdgjorda ytorna i området. Även de mindre stigarna är asfalterade liksom den tidigare nämnda rundeln. Asfaltsytorna är idag slitna och har på vissa ställen börjat spricka sönder. Entrévägar och uteplatser till husen har genom åren fått skilda utformningar då de boende har varit fria att utforma miljön närmast husen. Handikappanpassning och belysningen i området behöver ses över för ökad säkerhet och framkomlighet.

En annan påtaglig förändring är barnomsorgen och att merparten av de boende arbetar på annan plats än i hemmet idag. Området var tänkt för barnfamiljer i en tid då de flesta kvinnor var hemma med barnen under lång tid, vilket innebar att även utemiljön användes på ett annat sätt. Av de 15 ursprungliga

lekparkerna finns endast ett fåtal kvar, ingen med den ursprungliga utformningen. De tre lekplatser som fungerar idag är mycket slitna och i stort behov av upprustning. En lekpark finns kvar som plats men har fått användning som cykelparkering.

Mycket av det snabbväxande växtmaterialet har blivit ”övervuxet” och på många ställen börjar sly ta över. Parkytor med friväxande vegetation har bildat snåriga och ogenomträngliga bestånd. En stor del av trädbeståndet mellan husen är träd som fanns på platsen redan innan området byggdes, mest tallar och björkar. Många tallar har uppnått en anseelig storlek och ger området karaktär. Det är viktigt att dessa bevaras. Många björkar däremot har blivit för gamla och kräver en översyn och trädvård eller måste avverkas.

Omsorgen om detaljer, vilken tidigare präglade området, har försvunnit och medfört att utemiljön i området har tappat sitt mervärde.

Skiss över en av de ursprungliga lekplatserna, med tydlig anpassning till platsen. Av Erik Anjou och Walter Bauer.

I Skönstaholm syns parkerade bilar överallt. Bilarna tar upp stor plats och påverkar starkt områdets karaktär, både visuellt och rent fysiskt.

Övergripande analys

Landskap och karaktärer

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

- Tallskog
- Lövskog
- Äng
- Berg i dagen

Skiss av Skönstaholm gjord av Erik F. Dahl. Vy över ängen bort mot bostadsområdet. Källa: Stockholm Stads Trafikkontor.

TALLSKOGEN, LÖVSKOGEN OCH ÄNGEN

Skönstaholm ligger i ett landskap som kan delas in i tre karaktärer; tallskogen i nordost, ädellövskog i sydväst och de öppna ängarna i söder.

Tallskogen i nordost ligger på en höjdplatå med berg i dagen och har inslag av enstaka björk och asp, ett svagt buskskikt och fältskikt av ris.

I sydväst finns bevarad ädellövskog med flera stora ekar. I beståndet finns även tall, björk och lönn samt ett buskskikt av hassel, hagtorn, ros och berberis.

Områdena väster om Skönstaholm var från början till stora delar öppen mark, men är idag friväxande lövdominerade skogsbestånd. Söder om området tar ett öppet dalstråk vid som leder ner mot Drevviken. Idag korsas dalstråket av Nynäsvägen som skapar en kraftig barriär.

Tillsammans med bebyggelsen skapar dessa tre landskapskaraktärer olika uttryck i respektive område. Ett mål är att renodla och framhäva denna variation i Skönstaholm.

LANDSKAPSLAGET AB

Övergripande analys

Landskap och karaktärer

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

BEBYGGELSEKARAKTÄRER I LANDSKAPET

Tallskogen

I tallskogen i nordost (kvarteret Gryningen) är huslängorna placerade på höjdplatån så att de bildar en sammanhängande rygg mot tallskogen på baksidan. Radhusen vänder sig söderut mot bostadsområdet med entréerna mot gatan och skapar ett tydligt gaturum med park. I denna delen av området finns även korta huslängor som är fritt placerade i terrängen med park- och naturmark omkring. Stora tallar ger området karaktär.

Fritt placerade hus i tallskogen.

Ängen

I områdets mitt är de långsmala huskropparna orienterade så att öppna parkstråk skapas mellan huskropparna, vilka alla skapar utblickar mot de öppna ängsyrtorna i söder. Gångvägarna från husen leder till den gemensamma samlingsplatsen med formen av en rund asfaltsyta. Sammanhängande buskplanteringar skapar avskärmning och insynsskydd för de privata uteplatserna på den västra sidan av huslängorna. Buskplanteringen skapar också en lummig grönska i det avlånga parkrummet som bildas mellan husen. På den östra sidan finns entréer och brevlådor.

Hus i anslutning till ängen.

Lövskogen

Även i det sydvästra området, lövskogen, är husen placerade så att de skapar en rygg mot skogen på baksidan. Här finns en tydlig gårdskänsla på framsidan till flera hus. Längst ner i söder ligger en huslänga väl integrerad i terrängen, vilket avviker något från de andra husen i lövskogen. Den huslänga som ligger med entréer och trädgårdar i direkt anslutning till Söndagsvägen skapar förgårdsmark mot gatan på ett liknande sätt som husen i nordöstra delen av området, tallskogen.

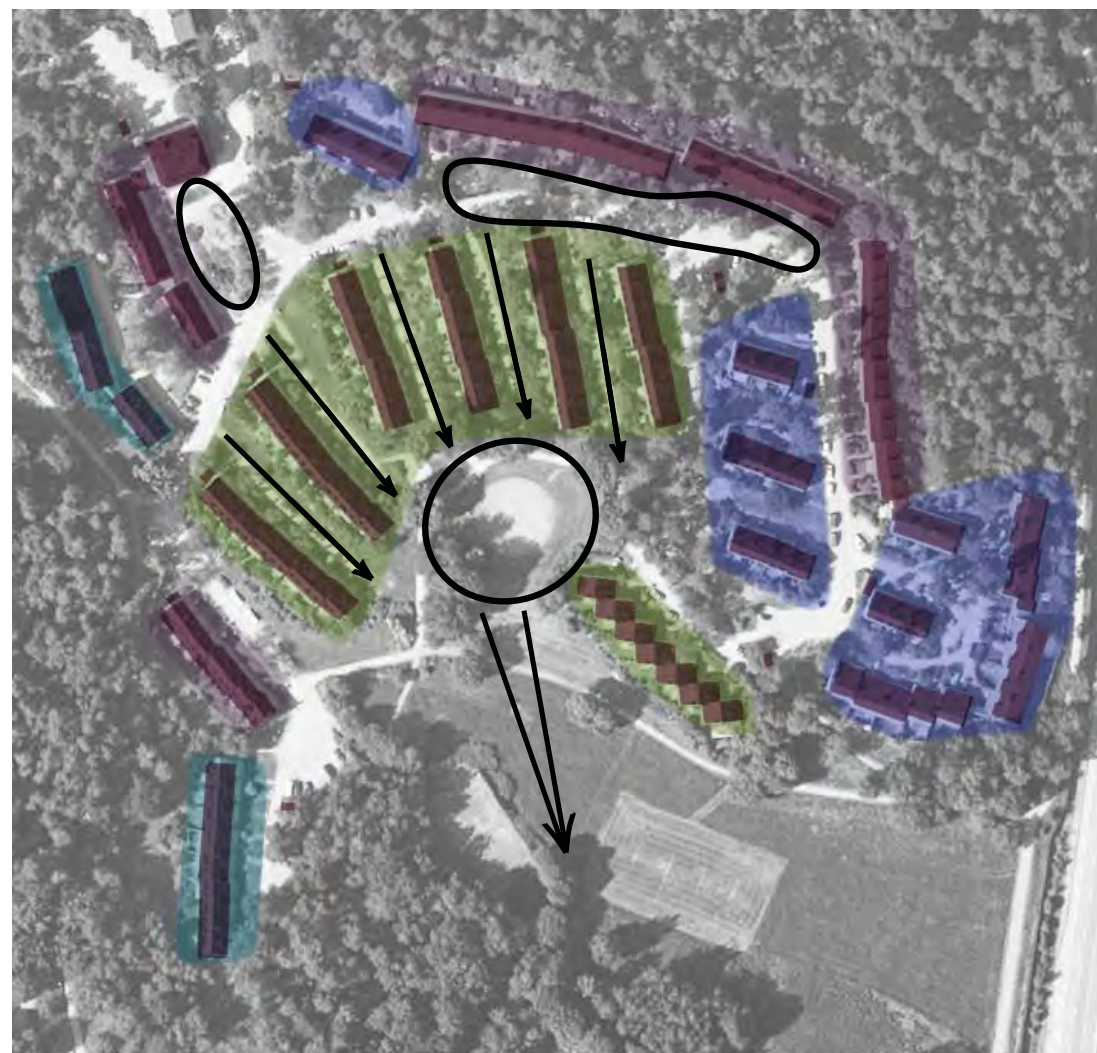

Huslänga omgiven av lövskog.

Övergripande analys Landskap och karaktärer

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

- Hus i löv/tallskog med förgårdsmark mot gata/torg
- Hus fritt placerade i kuperad terräng
- Hus fritt placerade på ängen med mellanliggande fria stråk mot park
- Fritt liggande hus i lövskog (med gemensam gårdsmiljö)
- Rumsbildningar
- Siktlinjer

BEBYGGELSEKARAKTÄRER, RUMSLIGHET OCH SIKTLINJER

I Skönstaholm finns tre platser med en speciell funktion och karaktär som skapar offentliga "rum" i området och har betydelse för strukturen. Dessa platser bör behandlas så att de framträder och så att deras rumslighet blir tydlig.

En av platserna är torget med dammen som ligger precis vid entrén till området. Rummet öppnar upp sig mot vägen och avgränsas av byggnaderna i väster. Här ligger områdets gemensamma lokal, tvättstuga och en restaurang. Torget är en mötesplats och det första man möter som besökare i Skönstaholm. Det är därför viktigt att dammanläggning med omgivande planteringar sköts väl. Platsen ligger dock på kommunal mark och kommer inte skötas av bostadsrättsföreningen. I hörnet mot vägkorset har en alltför hög vegetation fått ta plats. Det vore önskvärt att förnya denna vegetation med lägre prydnadsbuskar.

Ett annat viktigt rum är områdets samlingsplats i söder, den cirkulära öppna asfaltsytan. Platsen markeras av husgavlarna och ramas in av lummig vegetation. Med sin centrala placering och form bjuder den in till olika aktiviteter. Ytan används flitigt av de boende och fyller därmed en viktig funktion som samlingsplats. Här anordnas fester, lekar och skridskobana på vintern. Rundeln föreslås få en upprustning. Det är då viktigt att bibehålla kontakten med de öppna fälten söderut och att sträva efter att skapa ett

vackert och välskött parkrum.

Den tredje markerade platsen är gaturummet längs Skönstaholmsvägen med allé och förgårdsmark. Detta rum markeras av huslängorna i norr och gatan i söder och upplevs som ett brett och generöst gaturum med gemensamma vistelseytor i park. Det är viktigt att behandla denna plats som ett sammanhållet parkrum. Idag saknas helhets känslan då entréytorna till bostäderna har mycket diffusa gränser, asfalterade gångvägar leder kors och tvärs och parkeringsplatser, samt en stor och oanvänd sandlådeyta med sittplatser finns utplacerade utan någon till synes tydlig koppling till varandra.

Även mindre rum skapas mellan husen, i de fria parkytorna och kring mindre platser, t.ex. lekplatserna. Rumslighet ger variation och en ökad användning av utemiljön då det skapas flera platser som är lämpliga för olika aktiviteter och ändamål.

En av de grundläggande idéerna i Skönstaholms ursprungliga plan var de öppna stråken och siktlinjerna som skapades mellan huslängorna i områdets mittersta del. Stråken/siktlinjerna leder i nord-sydlig riktning till samlingsplatsen och från denna kan man blicka ut över den öppna dalgången i söder. Det är viktigt att denna idé bevaras som utgångspunkt och att skötsel och upprustning i framtiden genomförs så att rum, siktlinjer och stråk framträder.

LANDSKAPSLAGET AB

Övergripande analys Offentligt och privat

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

Den tydligt privata zonen vid entrén.

Diffus övergång mellan offentligt och privat.

Walter Bauers skiss på den privata uteplatsens utformning.

OFFENTLIGT TILL PRIVAT UTERUM

I ett bostadsområde rör man sig mellan det offentliga uterummet och den privata bostaden. Det finns ofta olika grader av privata och offentliga zoner; privat – halvprivat – halloffentligt - offentligt. I Skönstaholm där samtliga bostäder har markkontakt och en egen privat entré blir det speciellt viktigt att utemiljön är utformad så att de olika zonerna tydliggörs. Dessa zoner hjälper de som vistas i området och de boende att få förståelse för vem som har tillgång till platsen. En strukturerad zonindelning kan öka användandet av utemiljön då trygghets- och ansvarskänslan i området blir starkare, t.ex. genom att föräldrar tillåter sina barn att leka ute.

Torget i Skönstaholm är en offentlig plats där vem som helst får och kan vistas. Den cirkulära samlingsplatsen däremot är ett halloffentligt rum, som tillhör de boende i området. Utomstående kan vistas här, men inte ta ytan i besittning utan att bli ifrågasatta. Ytorna mellan husen är halvprivata zoner för de närmast boende där utomstående inte gärna slår sig ner med picnickorgen på en filt. Entréytan närmast husen och uteplatsen

till varje lägenhet är helt privata zoner som endast den enskilda husägaren har tillgång till. Kartan illustrerar hur de privata till offentliga zonerna fördelar sig i området idag.

De olika zonerna från offentligt till privat kan förtydligas med hjälp av utformning av utemiljön. Materialval som t.ex. markbeläggning, växtmaterial, utrustning har en betydelse för hur man uppfattar miljön och kan förstärka zoneringen. Omsorgen om detaljer ger också en bild av hur man använder en miljö. Välskötta rabatter, med en blandning av olika arter, välskötta kanter på gångvägar och platsbildningar ger ofta en känsla av närvaro och personligt engagemang och därför en mer privat zon.

Gångvägar kan gestaltas genom olika bredd och skilda material. Idag består näst intill samtliga gator och gångstråk av asfalt vilket jämnar ut skillnaderna mellan privat och offentligt. Med nya markmaterial på platser och vägar kan zoneringen förstärkas och bidra till en mer omsorgsfullt omhändertagen utemiljö.

Planteringar

- Förnyelse av befintligt bestånd
- Ny plantering

**Naturmark/
naturlika planteringar**

- Förnyelse av befintligt bestånd
- Restaurering av naturmark för att förstärka befintlig karaktär

Planteringar längs uteplatserna har stor betydelse för upplevelsen av privat avskildhet.

VÄXTMATERIALET IDAG

Det ursprungliga landskapets karaktär och vegetation har beskrivits tidigare i texten. Det tillförda växtmaterialet i Skönstaholm planterades för cirka 60 år sedan. Det planterades då många snabbväxande arter vilka ofta har en kortare livslängd. De flesta dungarna och buskagen är idag igenvuxna och på de senare åren har skötseln varit minimal. Det har inneburit att buskage och andra planteringar har tappat sin form. Vegetationsytorna har här delats upp i bevarad naturmark/naturlika planteringar och planteringar.

Skötsel, vård och förnyelse

Växtmaterial

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

De snabbväxande buskagen har blivit mycket höga och tar alltmer yta i anspråk.

Den gamla ängen håller på att växa igen.

Buskar, solitärträd och klätterväxter växer alltmer ihop i en enda form.

Den vackra ekbacken är väl värd att bevara.

NATURMARK/NATURLIKA PLANTERINGAR

Naturmark/naturlika planteringar är bevarad naturmark eller friväxande dungar av planterade träd och buskar. Dessa vegetationsytor finns i utkanten av området, kring rundeln och i anslutning till ängarna i söder. Träden och många buskar är inhemska arter. Bestånden har fått utvecklas fritt och har idag bildat alltför täta bestånd med mycket slyuppslag. Bestånden saknar skötsel sedan lång tid och är mycket risiga, de hindrar utblickar och kan ge en otrygg känsla i området. Där den privata uteplatsen gränsar mot den karaktärskapande naturmark pågår översyn avseende eventuella skötselinsatser.

Åtgärder

För att framhäva de olika naturkaraktärerna behövs en gallring och viss nyplantering. Döda eller sjuka buskar och träd gallras bort, flera träd måste avverkas. I tallskogen i norra delen av området prioriteras och framhävs tallarna. Sly av asp, lönn mm. gallras bort löpande. Enstaka fina exemplar av björk, rönn och andra arter bevaras. Lövskogen och lövskogsdungarna är i speciellt behov av en återkommande slyröjning. De stora ekarna i söder bevaras självklart, men här finns även hassel, hagtorn, rönn, nyponros med mera som bevaras. Många av de träd och buskar som bevaras behöver förnygringsbeskärning eller ersättas av nya individer. Karaktärsväxter lämnas kvar och förstärks med nyplantering. Åtgärderna kan genomföras omedelbart eller successivt över en period. I området kring rundeln behöver en kraftig gallring av träd och buskar göras. En

skötselbeskrivning då det gäller naturmark/naturlika ytor finns framtagna i en separat rapport; "Punktinsatser vegetation, beskrivning av naturmarksytor", och "Punktinsatser vegetation, plan". Åtgärderna kan efter behov vara återkommande.

PLANTERINGAR

Planteringar kallas här de ytor som planterats i tydliga former med mestadels prydnadsbuskar och mindre prydnadsträd. Ett återkommande element är de långsträckta buskplanteringar som skapar avskärmning mot de privata uteplatserna på huslängornas västra sida. Dessa planterades med en böljande form utåt som skapade rumslighet i parkytan mellan husen. Idag har buskagen blivit mycket stora och har tillåtits breda ut sig så att formen har blivit otydlig. I några buskage har stora luckor bildats och i andra har buskarna bildat småträd med stammar vilka inte längre ger en avskärmande effekt. Den sammanhållande karaktären håller på att förvanskas. Växtmaterialet ser på vissa platser mycket risigt ut och är i stort behov av förnyelse.

Åtgärder

De flesta planteringsytorna behöver förnyas med nytt växtmaterial för att ge ett bra resultat på lång sikt. Den ursprungliga formen på både planteringsytor och öppna gräsytor kan då återupprättas vilket är önskvärt. En förnygringsbeskärning kan göras på utvalda buskar och buskage som har ett speciellt värde, se nedan. Flera av de arter som användes på

1950-talet finns kvar på marknaden, men det finns också nya arter med bättre egenskaper och kvaliteter som föreslås användas. Det finns flera sorter idag som har en lägre sluthöjd vilket förenklar skötseln. En stor artrikedom eftersträvas med många bärande och blommande träd och buskar, men något förenklad jämfört med 1950-talets förslag. Det ursprungliga konceptet att varje huslänga får en till tre arter som är unika för deras länga fortsätter att vara en utgångspunkt.

Det finns idag enstaka buskar, småträd och buskage som har kvaliteter värda att bevara. Dessa individer kan bidra till variationsrikedom och identitet. Inför en förnyelse av planteringarna bör området inventeras och de individer eller buskage som ska bevaras tydligt märkas ut. En förnygringsbeskärning kan då krävas samt jordförbättring/gödsling för att ge ny kraft.

Tidplan

Den största upplevelsemässiga förändringen i förnyelsen av buskagen kommer de långsträckta planteringarna längs uteplatserna ge, men bara inledningsvis. Efter två till tre år kommer bestånden redan börja sluta sig och skapa avskärmning. För att minska denna effekt föreslås att denna förnygring sker etappvis där två längor förnyas med ett eller två års mellanrum. Nya planteringsytor ska inte göras förrän dränering och stambyten är utförda i husen. Förslagsvis kan förnyelse av buskage göras på de hus som först är klara med dräneringsarbeten och dylikt. En planteringsplan upprättas inför förnyelse av bestånden där även planteringsytornas form

Övervuxna buskage utmed vägen.

Skötsel, vård och förnyelse

Gångsystem och markmaterial

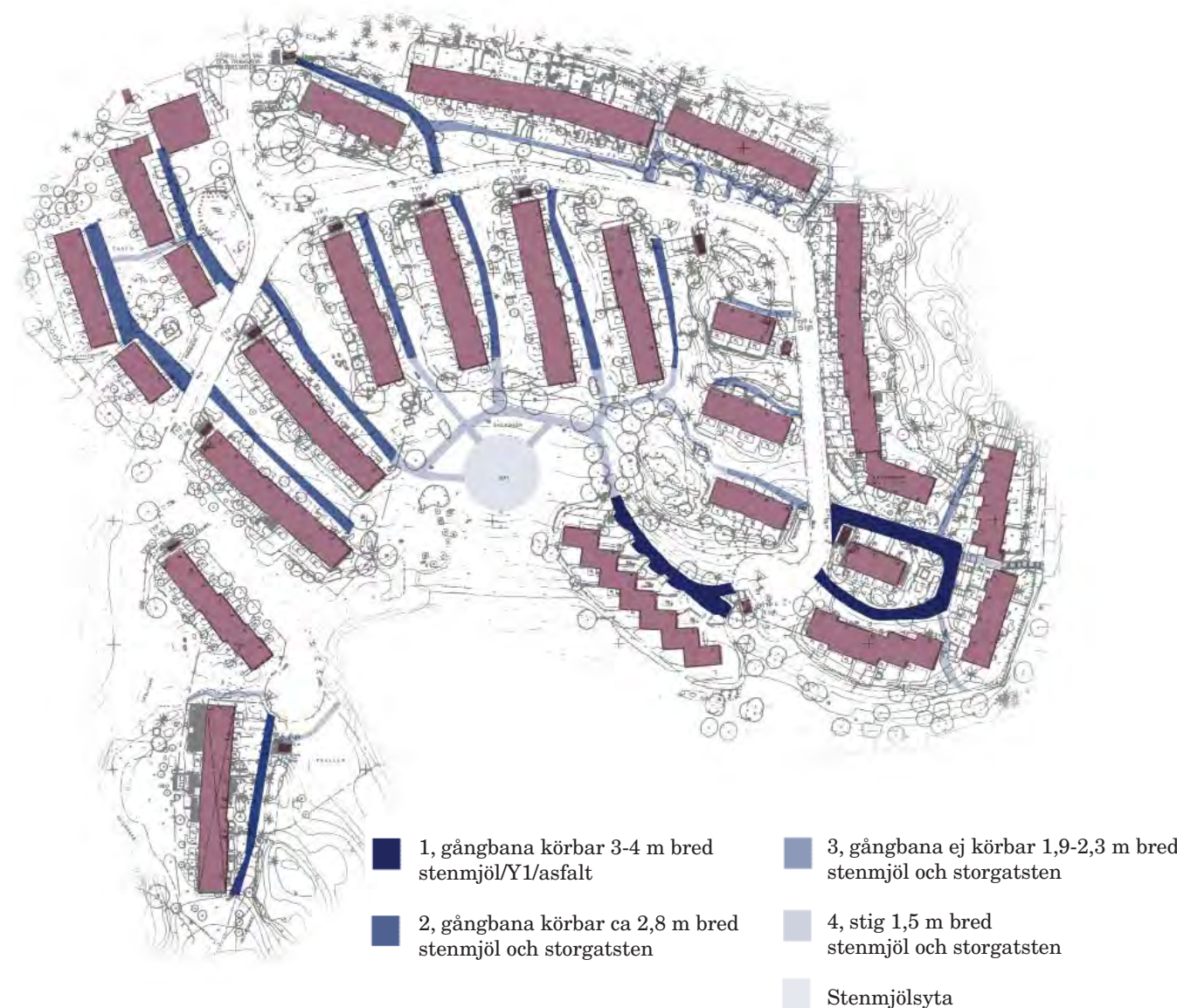
MARKMATERIAL

Idag består samtliga gemensamma hårdgjorda ytor i Skönstaholm av asfalt: gator, gång- och cykelvägar, stigar och flera platser. Undantagen är de äldre parkeringsytorna där det finns storgatsten också torget, utanför områdets gemensamma lokal, har denna markbeläggning, men ytan ligger på kommunal mark och förvaltas inte av bostadsrättsföreningen. De privata sittplatserna och några av de privata gångytorna i anslutning till husens entréer är belagda med betongplattor.

Många asfaltsytor är slitna idag, framförallt på de mindre gångstigarna, och behöver rustas upp. Kanterna är oregelbundna och börjar spricka upp där rötter och gräs tränger sig upp. Asfalt som ytskikt i hela gångsystemet skapar ett likartat och skötlextensivt intryck av området samt en mer offentlig gatukaraktär. Det är svårt att skapa de olika zonerna av offentligt, halvoffentligt och privat i bostadsområdet då endast bredden på gångytorna skiljer sig från varandra. Omsorgen om detaljerna går förlorad.

Förnyelse med historisk förankring

Vid upprustningen av gångsystemet med nya ytskikt föreslås att den ursprungliga utformningen åter får vara ledstjärna, men där material, anläggning och detaljer anpassas till nutida behov. Trafiken ska minimeras i området och mängden parkerade bilar längs gatorna kan hateras genom en övergripande översyn av parkeringsmöjligheter inom hela området. På de mindre vägarna mellan husen ska endast cykel- och gångtrafik vara tillåtet. Här får inte bilar parkeras över natten eller ställas för biltvätt eller urpackning av matkassar. Det ska dock vara möjligt att kunna köra fram bilen till entrén till huset vid av- och ilastning av till exempel möbler vid leverans eller flytt, samt för utryckningsfordon. Tillstånd kan ges för personer med funktionshinder och färdtjänst. Detta bör den boende komma överens med bostadsrättsföreningen om. Ett undantag utgör dock området i sydost där tre "gångfartsgator" får vara kvar. Gångfartsgata innebär att biltrafik är tillåten men på fotgängarens villkor. Dessa smågator ligger i direkt anslutning till lägenheter och privata trädgårdar. Här cyklar och går man och här ska barn kunna leka och ta ytan i anspråk. I vilken utsträckning parkering tillåts, var och av vem, sker i överenskommelse med bostadsrättsföreningen.

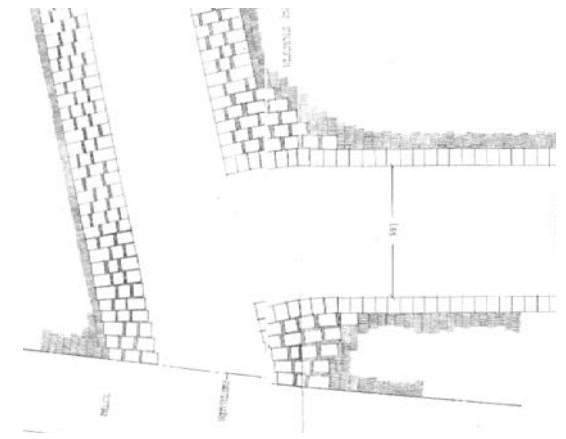
Asfalten "flyter ut" över alla hårdgjorda ytor och gör det svårt att skilja ut gränser för privat och offentligt.

Sprucken asfalt direkt mot gräsyta.

Den välanvända rundeln är i behov av förnyelse.

Princip för stenläggning i ytterkant av stenmjölsytor på väg och cykel-plats vid hus 8, 10 och 12. Av Erik Anjou och Walter Bauer.

Hierarkier i gatusystemet

Gator och gångvägar delas upp i olika hierarkier (se plan ovan), från offentligt till privat. Ett mål med utformningen är att den ska tydliggöra hur man rör sig på de olika ytorna. Skönstaholmsvägen och Söndagsvägen med tillhörande trottoarer, vilka tillhör kommunal mark, kommer fortsätta att vara asfalterade. I Skönstaholms sydöstra del föreslås de så kallade gångfartsgatorna vara asfalterade eller få en beläggning av Y1, en typ av asfalterad yta med synlig grustopp (Gångbana körbar 3-4 m). Övriga gång- och cykelvägar föreslås få ett ytskikt av stenmjöl med kanter av storgatsten lika 1950-talets lösning. Boenden i området har uppgett att det finns gatsten under asfaltsgångarna. Kanten av storgatsten har flera fördelar. Den ger en tydlig men flexibel kant till stenmjölsytan, flexibel på det sätt att den kan breddas där det behövs. Mellan storgatstenarna kan gräset få växa in. Ytan har fortfarande

funktionen som en hårdgjord yta, men upplevs som en mjuk övergång till gräsyterna. På detta sätt minskar också upplevelsen av att en mycket bred gångyta (där det behövs) liknar en gata. Avsikten med att förändra ytskiktbeläggningen på de olika gatutyperna är för att de ska skilja sig från varandra och signalera var fordon är tillåtna och inte och för att markera privat karaktär från offentlig.

Vägarnas utformning

Den bredaste gångbanan föreslås ha en stenmjölyta (1,5 m bredd) med breda kanter av storgatsten, som ger den totala bredden 2,8 m, vilket gör den körbar. Den breda gångbanan ska finnas i anslutning till husen, då man ibland har behov av att köra fram bilen till entrén. Kanterna av storgatsten är tänkta att köra på. På platser där man inte ska kunna ta sig fram med bil föreslås en gångbana med samma stenmjölyta (1,5 m) men med endast en

rad av storgatsten på varje sida, total bredd ca 2 m. Det finns också en mindre gångstig som är en meter bred med en kant av storgatsten. Gångvägarna i parken söder om området utgörs av grus/stenmjöl utan kant av storgaten.

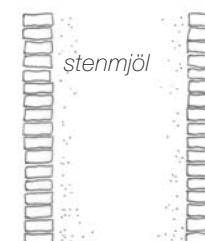
Rundeln

Rundelns yta föreslås att göras om till stenmjöl med samma form som idag och med en kant av storgatsten. Kanten är viktig då den framhäver och bevarar formen av en cirkel.

Entrévägar

De små entrévägarna till varje hus föreslås få en gemensam utformning med tiden. Detta måste inte genomföras på en gång. Stenmjöl och kant av storgatsten föreslås även här, men ett tillägg i form av en betongplatta på vissa ytor kommer att behövas. Genom att använda samma material, som stenmjöl och en vald betongplatta, för entrévägar och tillhörande platser, kan utformningen varieras inom ramen materialens möjligheter, så att den blir ändamålsenlig för den specifika platsen och dess brukare.

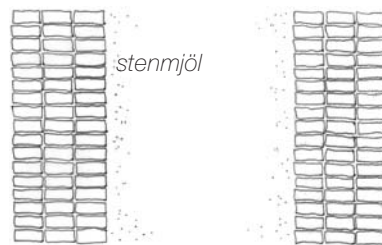
Stig 1,5 m bred

1 rad storgatsten

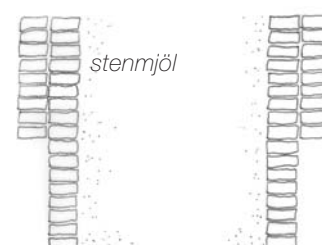
PRINCIPSKISSER FÖR MARKMATERIAL

Gångbana körbar 2,8 m bred

3 rader storgatsten

Gångbana ej körbar 2,3-1,9 m bred

1-2 rader storgatsten

Skiss på en entré. Gräset tillåts växa upp mellan storgatstenen. Av Erik Anjou och Walter Bauer.

LANDSKAPSLAGET AB

Skötsel, vård och förnyelse

Platser och utrustning

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

Lekplatsen vid rundeln är i behov av förnyelse.

En sandlåda kvar som rest efter lekplatsen vid Skönstaholmsvägen.

Sittmöbler ersätts med nya som passar väl in i miljön.

LEK- OCH SITTPLATSER

På 1950-talet anlades 15 lekplatser i Skönstaholm. Varje lekplats fick en unik utformning väl integrerad med den befintliga platsen. Lekytans övergripande form, sandlådesarg, bänkar, lekredskap och tillhörande staket var specialritade för varje plats med en stor omsorg om detaljerna. Materialen var enkla och naturnära, trä, sten och ståldetaljer. Fanns det en berghäll kunde bänken fästas i denna, eller i en intilliggande mur.

Idag finns tre lekplatser kvar. Lekredskap och annan utrustning har bytts ut men är väldigt slitna och i många fall trasiga. En översyn av samtliga lekplatser måste göras omgående då trasig lek- och annan utrustning tas bort. En upprustning av lekplatserna bör sedan följa. Två av lekplatserna bevaras med sin funktion, medan den lekplats som ligger invid Skönstaholmsvägen tas bort och ersätts förslagsvis med en mindre sittplats. De två lekplatserna som rustas upp bör få en ny utformning med 1950-talets formspråk och intentioner som utgångspunkt. Lekplatserna bör, liksom alla platser i Skönstaholm vara väl integrerade med dess omgivande landskap. De platser som ännu finns kvar men inte har funktionen som lekplats bör bevaras och få en ny funktion. Det finns få sittplatser i området idag. Eventuellt finns behov av några fler fasta bänkar på platser där man vill slå sig ner för en pratstund eller en stunds vila.

Ett förslag till upprustning av lekplatsen invid rundeln har tagits fram maj 2011. Utformningen av lekplatsen är integrerad med lekytor i dungen på andra sidan gångvägen.

TENNISBANAN

Tennisbanan ska hateras så att den blir en del av helheten. Banan ligger på kommunal mark och det krävs samordning avseende skötselinsatser i omkringliggande vegetation.

BELYSNING

Det finns ett flertal olika armaturer i området. Längs gatorna och i parken söder om området är det Stockholms stad som äger marken och har satt upp armaturerna. Inom området finns ett par olika varianter. På lång sikt är det fördelaktigt om antalet armaturer begränsas till ett par typer. Det är då viktigt att en utredning görs så att en ändamålsenlig placering av stolpar samt val av armatur och ljuskälla kan göras. Detta har inte ingått i detta program. Längs Skönstaholmsvägens sista sträcka finns en äldre ”klockformad” armatur som funnits i området under en lång tid. Denna bör bevaras.

LANDSKAPSLAGET AB

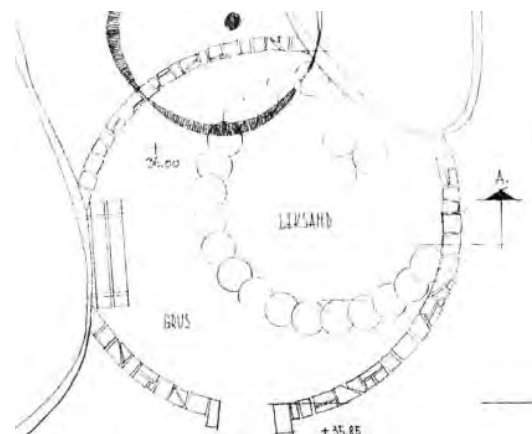
Skötsel, vård och förnyelse

Platser och utrustning

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

FÖREBILDER LEKPLATSER

Platsanpassad lekplats vid hus 17, med bänk förankrad i bergshällen. Skiss av Erik Anjou och Walter Bauer.

Exempel på en lekplats som är väl förankrad i sin omgivning.

Förslag till ny lekutrustning som fungerar väl med befintlig miljö.

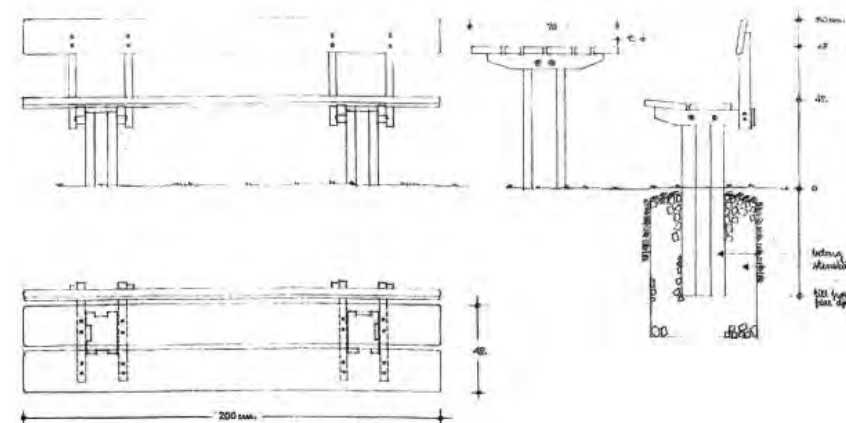

Förslag till utformning av ny lekplats.

UTRUSTINGSFÖRSLAG

Bänkar och bord som stilmässigt stämmer överens med ursprungsutrustningen. Ovan: Wennerbom serien från Slottsbro. Nedan: Serien Emilia från Slottsbro.

Jordfast bänk i furu, bolideninpregnerad, specialritad för Skönstaholm. Skiss av Erik Anjou och Walter Bauer.

LANDSKAPSLAGET AB

Förslag till åtgärder och tidplan

SKÖNSTAHOLM

2011.12.22

1:a prioritering i tid

- Skötselåtgärder i natur/naturlika planteringar
- Upprustning av lekplats vid rundeln
- Föryngring av buskplanteringar
- Översyn av trädens kondition, med åtgärder vid behov

Förslag till tidplan

Påbörjat vår 2011
Start vår/sommar 2011
Etappvis 2012-2014
Start vår/sommar 2011

2:a prioritering i tid

- Upprustning av markmaterial
- Upprustning av övriga lekplatser
- Ta fram manual för enskilda bostadsrättsinnehavares möjligheter och skyldigheter vad gäller markmaterial, vegetation, skärmar och staket samt dörrars färgsättning.

Etappvis, samordning med husrenoveringar

Långsiktiga prioriteringar

- Översyn av trafik och parkeringsplatser (eventuell utökning av parkeringsplatser).
- Genomgång av belysning som helhet och utbyte av armaturer.